

ЗАСНОВАНА 21 КВІТНЯ 1927 РОКУ

КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІК

ВИХОДИТЬ ЩОТИЖНЯ

ГАЗЕТА НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ УКРАЇНИ «КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Безкоштовно

12 лютого 2009 року

№5(2860)

Найкращі університети об'єднали свої зусилля

Договір про широкомасштабну співпрацю між КНУ ім. Т.Шевченка та НТУУ «КПІ» було укладено 28 січня на спільному засіданні Вчених рад двох університетів. Угоду про спільні дії в освітній, науковій, інноваційній сферах, напрацюванні моделі дослідницького університету, розбудові органів студентського самоврядування, профспілкового руху, автономії університетів та ін. скріпили своїми підписами ректори: від КНУ ім. Т.Шевченка – академік НАН України Л.В.Губерський, від НТУУ «КПІ» – академік НАН України М.З.Згуровський. Укладення договору про співпрацю між двома університетами – гуманітарного та технічного профілю – це данина поваги до спільних аспектів історії, відкриття нових, ще більш потужних можливостей покращення навчального процесу, поглиблення спільних наукових досліджень та спільних міжнародних проектів.

У засіданні взяли участь та виступили: В.М.Литвин – голова ВР України, голова Наглядової ради КНУ ім. Т.Шевченка, віце-президент НАН України; В.С.Журавський – заступник голови КМДА, заступник голови Наглядової ради НТУУ «КПІ»; В.І.Полохало – голова Комітету ВР України з науки і освіти; Л.С.Сачков – голова ЦК профспілки працівників освіти і науки України; М.В.Стріха – заступник міністра освіти і науки України; О.М.Яцунь – голова Київської міської організації профспілки працівників освіти і науки України, А.М.Гуржий – представник КМ України та ін.

Вітаючи присутніх, ректор КНУ ім. Т.Шевченка Л.В.Губерський назвав акт укладення угоди, що засвідчує багаторічну співпрацю і дружбу двох університетів, подією надзвичайною. Спираючись на досягнуті домовленості, впевнений він, високопрофесійні колективи двох ВНЗ до-

сягнуть нових вершин у галузі освіти, науки, міжнародного співробітництва, тож попереду велика напелеглива робота.

У своєму виступі ректор НТУУ «КПІ» М.З.Згуровський подякував керівництву КНУ за простягнуту руку дружби щодо подальшої спільної роботи. Він зазначив, що європейські університети відіграють помітну суспільну роль у своїх країнах, здійснюючи експертне оцінювання проблем освіти і науки, людського капіталу тощо. У НТУУ «КПІ» та КНУ працюють наукові школи зі 100-річною історією, вони є орієнтирами, на які мають бути покладені основи розбудови нашого суспільства. Завданнями спільної діяльності на найближчий час Михайло Захарович вважає відпрацювання певних орієнтирів у науці й освіті, інноваційній сфері, моделі дослідницького університету, автономії університетів, тісної співпраці з НАН України, посилення ролі на міжнародній арені, вдосконалення студентського самоврядування тощо. М.З.Згуровський сподівається, що завдання, які вирішуватимуть КНУ й НТУУ «КПІ», піднімуть значення інтелекту та знань у суспільному розвитку держави.

“Судячи з настрою та кількості присутніх, активних позицій керівників університетів, скріплена угода матиме суспільно важливе значення”, – зауважив В.М.Литвин у своєму виступі. “Ніхто не береться прогнозувати, яким буде світ завтра. Але, без сумніву, він буде жорстокішим, прагматичнішим, не додасть спокою, – продовжував він. – Нині Україна переживає критичний етап: 20% кризи спричинили зовнішні чинники, 80% – внутрішні проблеми та відсутність довіри до влади”. Далі Володимир Михайлович поділився своїм баченням, що Україну не варто відтворю-

вати на рівні 70–80-х рр., а потрібно робити ставку на інновації, що забезпечать її просування вперед. І тут важливого значення набуває співпраця з дослідницькими університетами, які визначатимуть “ритм і темп усього нашого життя”. Зокрема, завдання ВНЗ, на думку В.М.Литвина, – підготувати молоду людину, щоб вона себе реалізувала і була успішною у цьому житті. Політик упевнений, що Україна зберегла високу якість освіти і науки, яка має бути затребуваною. Поєднання зусиль усіх продуктивних сил країни допоможе у вирішенні завдань, що стоять нині перед Україною.

В.С.Журавський у своєму виступі поділився, що в угоді прописані конкретні кроки, які допоможуть університетам рухатися в напрямку автономії. Університети мають стати інтелектуальними центрами України, вважає він. Масштабною та безперешкодною, яка відповідає духові часу, – так охарактеризував угоду В.І.Полохало. Він упевнений, що законопроекти, які

готують комітети ВР, мають поєднувати інтереси науки, освіти і держави. Л.С.Сачков побажав ВНЗ у своїй діяльності виходити на той шлях, який знайде визнання в суспільстві. М.В.Стріха зауважив, що укладення угоди – це відповідь освітянської спільноти викликам сьогодення. Україна має шанс вийти на нові рубежі, спираючись на освіту і науку, переконаний він.

Підсумовуючи, М.З.Згуровський ще раз наголосив, що науковці повинні осмислити виклики сьогодення і запропонувати перетворення, які мають здійснювати законодавчі й виконавчі органи, адже в розвинених країнах саме університети напрацьовують політику держави на перспективу. Його доповнив Л.В.Губерський: “Підписавши угоду, колективи наших університетів взяли на себе велику відповідальність. Дай, Боже, нам це виконати – за участю уряду, міністерства, профспілок – готувати фахівців, розвивати науку, працювати на благо України”.

Н.Вдовенко

Вітаємо!

Першого проректора **Юрія Івановича Якименка** з обранням дійсним членом (академіком) Національної академії наук України.

СЬОГОДНІ В НОМЕРІ:

1 **Укладено договір про співпрацю**

Відкрито аудиторію ім. П.Р.Родіна

2 **До 20-річчя осередку “Просвіта” КПІ**

Магістри з інтелектуальної власності

3 **Кафедри кібернетики хіміко-технологічних процесів – 35 років**

Факультетські олімпіади з математики

Проблеми студентського харчування

4 **Зустрічі в Японії**

Наша безпека

ВІДКРИТО АУДИТОРІЮ ІМ. П.Р.РОДІНА

Минув рік, як на 86-му році пішов із життя засновник кафедри інструментального виробництва, чл.-кор. НАН України, д.т.н., проф. Петро Родіонович Родін. 23 січня в ММІ на знак ушанування пам'яті П.Р.Родіна було відкрито аудиторію його імені, де на стендах відображено життєвий шлях видатного вченого в галузі теорії фор-

мування при механічній обробці та теорії проектування різальних інструментів. У цей день зібралися його рідні, керівники університету та інституту, колеги, учні Петра Родіоновича. Зокрема, ректор Запорізького технічного університету С.Б.Бєліков, ректор Житомирського технологічного університету П.П.Мельничук, дружина вченого Лідія Михайлівна Родіна та ін.

Вітаючи присутніх, ректор НТУУ «КПІ» М.З.Згуровський окреслив основні етапи життя, науково-педагогічної та громадської діяльності цієї мудрої людини, відданої своїй справі, родині, учням і колегам.

П.Р.Родін народився 17 червня 1922 р. в багатодітній родині лісника с. Кроки Володимирської області. Його батько був єдиною грамотною людиною в селі, мав бібліотеку, мати опікувалася господарством та виховувала 8 дітей. У 1938 р. після закінчення із золотою медаллю школи П.Р.Родін вступив до Московського авіаційно-технологічного інституту (МАТІ) на моторобудівний факультет. Навчання поєднував із роботою на заводі. У 1945 р. Петром Родіоновичем з відзнакою закі-

нчив інститут і вступив до аспірантури МАТІ. У 1949 р. молодий учений захистив кандидатську й до 1963-го працював в Одеському політехнічному інституті. Спочатку старшим викладачем кафедри металорізальних верстатів та інструментів, потім доцентом, завідувачем кафедри і деканом механічного факультету, професором. Виконаним ним у цей час дослідження лягли в основу докторської дисертації, яку він захистив у 1961 р.

З 1963 р. по 1978 р. П.Р.Родін працює начальником Управління науково-дослідницьких робіт і членом колегії Мінвузу УРСР. Одночасно, за сумісництвом, працює в КПІ завідувачем кафедри технології машинобудування та професором цієї кафедри. У 1969 р. він засновує кафедру інструментального виробництва і стає її першим завідувачем. У 1976 р. П.Р.Родін був обраний чл.-кор. АН УРСР. У 1978 р. учений перейшов на постійну роботу в КПІ, де до 1991 р. очолював кафедру інструментального виробництва. Багато років Петро Родіонович очолював спеціалізовану раду із захисту докторських дисертацій КПІ. Ним підготовлено 39 кандидатів та 7 докторів наук. Петром Родіоновичем опубліковано 40 підручників та монографій,

багато з яких перекладено іноземними мовами.

П.Р.Родін – двічі лауреат Державної премії УРСР (1979, 1991), заслужений працівник вищої школи України (1972), заслужений професор НТУУ «КПІ» (1998), Почесний доктор Харківського політехнічного інституту, Почесний професор Житомирського технологічного інституту. Він нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора (1976), двома орденами “Знак Пошани” (1961, 1971), орденом Дружби народів (1982), орденом “За заслуги” III ступеня (1998), шістьма медалями.

Протягом своєї трудової діяльності П.Р.Родін обирався та призначався в керівні науково-громадські органи України та СРСР, зокрема, в Комітет з Державних премій у галузі науки і техніки, був членом Експертної ради ВАК СРСР з машинобудування (1984-1991), головою Експертної ради ВАК України з машинобудування (1998-2001). Він був членом делегації України на 5-ти генеральних конференціях ЮНЕСКО (1976-1985).

Свої тепло, любов та знання Петро Родіонович віддавав родині, друзям, учням і колегам. Він був люблячим та турботливим чоловіком, батьком: разом із дружиною виростили двох дітей, які стали кандидатами технічних наук – Тетяну та Родіона, та онуків Ольгу, Наталію, Олексія. Світла пам'ять про Петра Родіоновича Родіна збережеться в серцях його рідних, близьких, друзів, учнів та колег.

За матеріалами кафедри інструментального виробництва

ДО 20-РІЧЧЯ ОСЕРЕДКУ «ПРОСВІТА» КПІ

Двадцять років – це дуже малий термін в історії, але в житті осередку «Просвіта» нашого університету вже достатній час, щоб увесь колектив по-мітив його вплив. З самого початку просвітяни КПІ були першими у відродженні української мови в усіх сферах, і, в першу чергу, у проведенні навчальних занять, виданні підручників, словників, іншої методичної літератури, проведенні різноманітних конференцій та ін. Повсякденна підтримка «Просвіти» КПІ з боку ректорату сприяла відносно швидкому перетворенню російськомовного КПІ (яким його було створено і яким він залишався протягом майже 90 років) в український національний університет. Велика шана за це нашим просвітянам за їх натхненну, завзяту і дуже важливу працю з відродження національного духу в КПІ.

В.І.Шеховцов

В.І.Шеховцов, заст. голови осередку «Просвіта» КПІ, проф.

Державотворча функція мови

У грудні 2008 р. Всеукраїнське товариство «Просвіта» ім. Т. Шевченка відзначило 140-річчя, а в лютому, напередодні Всесвітнього дня рідних мов, ми згадуємо про перші збори в КПІ бажаних вступити до осередку Товариства української мови (ТУМ). Від тієї події минуло вже двадцять років.

Назву новостворюваного Всеукраїнського товариства підрадагували на тернистих шляхах офіційної реєстрації, попередньо присутне там слово «Просвіта» з назви зникло. Як відомо, метою діяльності «Просвіти» завжди була оборона рідної мови, утвердження її верховенства на теренах України, тому в 1989 році нагадування про «Просвіту» все ще було небажаним. Зі здобуттям Україною незалежності ТУМ було перереєстровано на «Просвіту», усе стало на свої місця.

Засновник київської «Просвіти» (1906 р.) Борис Грінченко був з російськомовної родини, яка дратувалася його захопленням українською мовою, а в родині Лесі Українки був присутній суржик. Б.Грінченко зарадив українській справі створенням Словника української мови, Леся Українка – неперевершеною красою письма.

Відомо, що мовою раба є мова господаря. Східні землі України якийсь час перебували у складі Російської імперії, а мовний порядок в імперії був досить чітким. Якщо тобі пощастило і ти потрапляв на державну службу, наприклад, машиністом паротяга, то в один день твоя родина переходила на державну російську мову, чинити інакше – втратити роботу. Чия держава – того й мова, чия мова – того й держава. Отже, російська мова утвердилася на наших теренах як мова пристосуванства, українська мова стала мовою спротиву. На початку ХХ сторіччя в Києві насправді серед інтелігенції було лише три послідовно україномовні родини – це Рильські, Старицькі та Антоновичі. Родина Лисенків – частково.

Мовне питання в усі часи було питанням політичним. У часи правління Ярослава Мудрого було свято – День Держави і Мови. Олекса Тихий, вчитель української мови з Донбасу, дід Юрка і Антона Тихих, у недавньому – студентів-відмінників КПІ, у 1976 р. видав книжку «Мова – народ». Як відомо, живим з таборів він не вийшов. Серед українців завжди були такі, які усвідомлювали: є мова – є народ, є народ – можна думати про власну державу.

В останні два десятиліття заслугою просвітян КПІ стало створення словників та написання україномовних підручників, переклад методичної літератури, видання посібників, збірників задач. Просвітяни ставали ініціаторами цікавих проєктів, зокрема створення Українського освітньо-культурного центру, моніторингу з впровадження української мови та звернень до влади різних рівнів, де так чи інакше порушувалося мовне питання в КПІ та державі. Багато з просвітян було відзначено з приводу ювілею товариства.

Перед тим як надати слово просвітянам НТУУ «КПІ» та нашим колегам, прихильним до ідеї утвердження української мови як державної, згадаємо, з поваги, наших попередників, адже викладачі та студенти КПІ були також серед засновників у 1906-му «Просвіти» в Києві. І було б дивно, якби було інакше. Адже де, як не у вищій школі, стає на крило національна інтелектуальна еліта. Назвемо їх імена, зауваживши, що всі вони були відомими громадськими та державними діячами, у подальшому зазнали репресій, та жоден з них не був похований на батьківщині: випускники КПІ інженер В.О.Голубович та архітектор М.А.Шумицький, полковник артилерії Г.П.Чижевський та розстріляний у 1937 р. авіаконструктор Є.І.Касьяненко. Викладачі П.І.Холодний (вчений-хімік, працював на кафедрі фізики) та інженер О.В.Вілінський (з родини Старицьких-Черняхівських), інженер-економіст С.Ф.Веселовський та металург І.А.Фещенко-Чопівський, який загинув у таборі смертників у Комі АРСР.

Ольга Пугач, голова КМО ВУТ «Просвіта» ім. Т.Шевченка

Просвітяни КПІ

Новий напрям підготовки фахівців – магістр з інтелектуальної власності

Як повідомлялося у попередньому номері нашої газети, в НТУУ «КПІ» здійснюється процедура ліцензування підготовки магістрів зі спеціальності 8.000002 «Інтелектуальна власність».

Передбачається, що ця освітня діяльність буде здійснюватись на кафедрі конструювання верстатів і машин механіко-машинобудівного інституту нашого університету.

Упродовж усіх 70 років свого існування основним науковим напрямком кафедри було створення нових конструкцій деталей, вузлів та металорізальних верстатів у цілому. Тому питанням охорони своїх конструкторських розробок у вигляді винаходів на кафедрі завжди приділялося багато уваги. За час існування кафедри її співробітники стали авторами близько тисячі винаходів, значну частину яких було впроваджено у виробництво.

Це не могло не знайти свого відображення і в навчальному процесі, який здійснює кафедра, готуючи інженерів-конструкторів. Так, з середини 80-х років з ініціативи д.т.н., професора, заслуженого винахідника України Ю.М. Кузнецова в межах навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень та технічної творчості» почали вивчатись питання правової охорони конструкторських рішень. Завдяки цьому студенти часто захищали дипломні проєкти, в яких конструкторські рішення були захищені авторськими свідоцтвами СРСР, а пізніше – патентами України.

Коли в 1997 році в НТУУ «КПІ» в межах підготовки магістрів усіх спеціальностей було заплановано дисципліну, пов'язану з питаннями інтелектуальної власності, то кафедра, на підставі набутого досвіду, виграла конкурс і отримала право на її викладання. Враховуючи те, що основний контингент студентів магістратури університету – це студенти технічних спеціальностей, у цій дисципліні значне місце приділялося охороні винаходів як одному з найбільш розповсюджених об'єктів охорони конструкторських і технологічних рішень. При цьому слід мати на увазі, що крім питань охорони прав на винаходи, розглядаються і питання створення інноваційних рішень, які б були патентоздатні, і питання комерціалізації прав. Тому, пам'ятаючи про те, що слово «патент» в Паризькій конвенції вживається як синонім слова «винахід», дисципліна і отримала назву «Патентознавство» (російською – «Изобретениеведение»), а згодом і сучасну назву «Патентознавство та авторське право».

Нині цю дисципліну щорічно вивчають близько 800 студентів під керівництвом 7 викладачів кафедри. Цілком природно, що коли в НТУУ «КПІ» було прийнято рішення про підготовку фахівців зі спеціальності «Інтелектуальна власність», то здійснення цієї підготовки було доручено кафедрі конструювання верстатів і машин.

На сьогодні кафедра здійснила п'ять випусків спеціалістів (див. діаграму), які успішно працюють не лише на виробництві, але й у ДП «Інтелзахист», в «Українському центрі інноватики і патентно-інформаційних послуг», департаменті науки і інноватики НТУУ «КПІ», ТОВ «Міжнародна патентно-юридична фірма «ДІЛ КОН-

САЛТ», ВАТ «УкрТЕЛЕКОМ» та інших.

З вересня 2005 року кафедра почала викладання дисципліни «Інтелектуальна власність» для студентів усіх спеціальностей НТУУ «КПІ». В цьому навчальному році цю дисципліну буде вивчати близько 5,5 тисячі студентів, а для її викладання задіяно 9 викладачів кафедри.

Викладачі кафедри не обмежуються тільки педагогічною діяльністю в цій сфері. За останні роки ними було опубліковано понад 80 наукових та науково-методичних праць у сфері інтелектуальної власності, зокрема більш ніж 10 підручників, навчальних посібників, монографій.

Накопичений досвід дає підставу сподіватись, що колектив кафедри успішно впорається з новим видом діяльності – підготовкою магістрів з інтелектуальної власності, яка буде здійснюватись відповідно до затвердженого МОН України галузевого стандарту вищої освіти «Освітньо-кваліфікаційна характеристика магістра за спеціальністю спеціальності 8.000002 «Інтелектуальна власність» кваліфікації 2419.2 «Професіонал з інтелектуальної власності», в якому наведено зміст умінь, назви змістових модулів та «Положення про магістратуру НТУУ «КПІ». Зазначений стандарт освіти передбачає можливість введення в навчальний план низки дисциплін за вибором вищого навчального закладу.

Користуючись такою можливістю, кафедра планує провадити підготовку магістрів, базуючись на оригінальній концепції підготовки фахівців, що була прийнята в НТУУ «КПІ» ще в 1997 році. Підготовка магістрів з інтелектуальної власності має здійснюватись для осіб, які мають попередню освіту – диплом бакалавра або спеціаліста з будь-якої спеціальності. Такі фахівці можуть на сучасному рівні створювати об'єкти інтелектуальної власності, зокрема, у сфері виробництва, та захищати свої права на них, грамотно здійснювати комерціалізацію цих об'єктів тощо.

Така концепція виправдовує себе в першу чергу стосовно малого та середнього бізнесу, бо дозволить підприємству в особі випускника кафедри

майнових прав іншої особи на об'єкт інтелектуальної власності.

Вирішення деяких із зазначених проблем потребує залучення юрис-

Доцент І.І.Верба проводить заняття

ри конструювання верстатів та машин механіко-машинобудівного інституту зі спеціальності «Інтелектуальна власність» мати інженера-дослідника, який здатний конструювати обладнання за допомогою сучасних комп'ютерних методів проєктування, здійснювати технічну підготовку виробництва, організувати виробництво, передбачати заходи з охорони праці та навколишнього середовища та фахівця, що може виконувати функції щодо виявлення охороноздатності об'єктів, оцінювати вартість передачі прав, проводити патентні дослідження, готувати матеріали заявок на отримання патентів та свідоцтв тощо.

Вітчизняний бізнес стикається з низкою проблем у сфері інтелектуальної власності. Досить часто виникають ситуації, коли створений, але не захищений належним чином об'єкт інтелектуальної власності стає легкою здобиччю конкурентів його творця, що може призвести до втрати останнім позицій на ринку (конкурент не витривав на дослідження, конструювання, виробництво та інше). Інколи має місце продаж прав на використання створеного за неадекватно низькою чи високою вартістю. А чи слід згадувати про збитки, яких може зазнати підприємство, коли воно вже налагодило виробництво певної продукції, але змушене призупинити його через випадкове порушення

прав інтелектуальної власності, патентних повноважень, представників патентно-інформаційних центрів, але шлу низку завдань доцільніше вирішувати фахівцеві, який має технічну освіту і поглиблені знання зі специфічних правових питань, що стосуються сфери інтелектуальної власності. Бажано, щоб він міг не лише скористатись нормами права інтелектуальної власності, а й творчо дослідити практику використання цих норм і узагальнити існуючий досвід. Магістр з інтелектуальної власності повинен, згідно з концепцією КПІ, також вміти здійснювати прогнозування розвитку технічної ідеї або виробу, ґрунтуючись на результатах інформаційно-патентних та маркетингових досліджень ринку пропозицій і попиту стосовно конкретних об'єктів.

Сподіваємося, що підготовка магістрів з інтелектуальної власності, здатних визначати перспективний напрямок науково-технічних розробок, створювати інноваційний продукт, обирати політику його комерціалізації та охорони прав як об'єкта інтелектуальної власності, сприятиме інноваційному розвитку нашого суспільства в цілому.

С.В.Чікін, заст. зав. кафедри КВ та М к.т.н., доцент
І.І.Верба, вчений секретар кафедри к.т.н., доцент

Динаміка випуску спеціалістів з інтелектуальної власності

